

L'OBRA DE NOGUÉS A VILANOVA

Josep M. Cadena
Historiador i crític d'art

Versió escrita de la conferència que vaig donar el 18 de març de 2010 a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer per deferència de la seva direcció. Agraïxo al senyor Xavier Capdet que em convidés en nom dels Amics de la institució.

85

Josep M. Cadena

A més a més de les obres que es puguin trobar en mans de particulars o que s'hagin exposat a diverses sales de la població al llarg dels anys, Vilanova i la Geltrú és la ciutat de Catalunya que, després de Barcelona, demostra més interès per l'obra de Xavier Nogués. Com a president de la fundació que porta el seu nom i que vetlla per la difusió dels valors de la seva activitat com a artista i com a home -en això el nostre patronat sempre ha volgut complir amb el llegat que Isabel Escala, vídua de l'artista, va impulsar decisivament amb la generosa entrega dels seus béns amb voluntat altruista

i sense cap compensació econòmica- em cal agrair-ho a la direcció del Museu Biblioteca Víctor Balaguer i a l'Associació d'Amics de la institució que vetlla per aquest. I el meu agraïment va des d'als actuals rectors i promotors, als que en èpoques passades i en temps que de vegades eren molt complicats posaren de manifest que per sobre de les idees polítiques i de les voluntats d'acció dins d'un determinat sistema impositiu amb el qual molts no estaven gens d'acord existia en primer terme el vilanovisme, fruit de l'àmplia catalanitat. En aquest sentit desitjo retre homenatge a tots ells en el record de

| La sortija (1917)

dues persones: l'alcalde i diputat provincial Antoni Ferrer Pi i la directora que fou d'aquesta casa, Teresa Basora i Sugranyes -la "senyoreta", li deien amb afecte marcat amb un positiu punt d'ironia-, que van fer molt per conservar i ampliar aquesta institució que, molt amablement, m'ha convidat a parlar sobre el tema noguerià. A tots dos els vaig conèixer de manera personal i, encara que fou a certa distància i sempre per raons professionals, em fou possible conèixer les seves moltes virtuts.

En aquest Museu Biblioteca es guarden, si no vaig errat, trenta-vuit peces de Xavier Nogués. Vint-i-tres pertanyen a l'anomenat "Llegat 1956", del qual ja parlaré més endavant; nou vénen de la vídua de l'artista i sis foren enviades per la Generalitat de Catalunya com a fruit del repartiment museístic d'un important llegat que va rebre. El conjunt es troba principalment format per obra estampada sobre paper, pintures i vidres decorats. Són, en general, treballs

molt depurats i que posen de manifest la creativitat de l'artista i dels que amb ell col·laboraren. No m'estenc, però, sobre aquest aspecte perquè existeixen diverses obres que tracten d'ell i la fundació que presideixo, amb la col·laboració de l'editorial Àmbit, té en avançat curs d'execució una biografia sobre Xavier Nogués, redactada en la seva principal part per la doctora Cecília Vidal, que tracta del tema. També hi ha altres llibres i opuscles sobre l'artista, en els quals poden pouar els estudiosos i persones que demanen més informació. I encara puc afegir que la mateixa Fundació Xavier Nogués ha editat per a bibliòfils una acurada i ben completa *Catalunya Pintoresca* i ha fet una nova edició de l'obra gràfica de Nogués, basada en el llibre, ampliat amb algun nou gravat, que fa anys publicà Jaume Pla.

El meu objectiu és fer-me ressò del "Llegat 1956" abans esmentat, que sota el seu críptic títol ha amagat durant anys -només alguns estudiosos ho sabien- una dolça història

I Paisatge amb figures (1934)

d'amor entre persones i una decidida voluntat que aquesta es trobés embolcallada per una forta protecció de la cultura pictòrica. I ho faig gràcies a això que recentment s'ha publicat amb mesura i sense cap afany d'escàndol un treball molt ben fet sobre el "Llegat 1956": "Petites finestres per a un gran segle d'art", d'Esther Alsina, vilanovina llicenciada en Belles Arts, que treballà algun temps al Museu Biblioteca Víctor Balaguer. L'estudi, molt complet, sortí al número 255 (novembre de 2009, p. 53-76) de *Revista de Catalunya* i d'aquest poden obtenir els interessats informació molt més àmplia de la que aquí donaré en resum. Penso que és convenient que la coneguin; en especial aquells que han consultat el notable treball de J. Sociés Palau *Pintura catalana en el Castell de la Geltrú* (Barcelona, Editorial Selecta, 1977), molt notable en el seu temps i encara útil, així com fonts originals com el catàleg "Legado 1956", editat per la Biblioteca Museu l'any 1957, quan els orígens de tota aquella important aportació havien de quedar en nebulosa.

El col·leccionista Gustau Camps, del qual vaig ésser bon amic i contertulià a la penya que durant anys va fer-se els dissabtes a la tarda al ja desaparegut bar La Punyalada de Barcelona, tingué una decisiva participació en la destinació a Vilanova d'aquell llegat. També hi actuà el notable pintor vilanoví i amic seu Alexandre de Cabanyes, al qual vaig tenir l'honor de conèixer en una visita que els membres de la penya li feren al "mas Cabanyes", on ell residia. I els promotors foren els hereus del gran protector de les arts Lluís Plandiura (Barcelona, 1882 - 1956), que, a la mort d'aquest, recolliren la pintura de petit format que hi havia al pis de Victoria González Somón (Jerez de la Frontera, 1885 - Barcelona, 1955), durant anys íntima amiga sentimental de Plandiura i que havia mort set mesos abans que ell.

Plandiura es trobava bé al pis que li havia muntat a Victoria, la qual l'havia arreglat amb bon gust per l'entorn i acceptava de bon grat les obres que aquest li portava

La pipa (1937)

amb molta freqüència, i és que sempre els trobava lloc per penjar. Col·leccionista de gran volada, que volia el millor pel que fa a obres de mida i presència, també sabia demanar la torna; és a dir, el quadre petit format, l'apunt, la nota de taller, el gravat o el dibuix que completaven el conjunt i que era el complement que arrodonia el seu plaer interior... I també aconseguia que artistes com Pere Bruna, Ricard Canals, Francesc Domingo i altres pintessin Victoria, una dona maca i reposada, que seguia la moda sense cap mena d'estridència i que sabia estar en el seu lloc...

El "Llegat 1956", presentat amb marcs de senzilla elegància -els "marcs Plandiura", com eren coneguts en el seu temps- aniria des d'obres de Lluís Rigalt, Martí Alsina, Benet Mercadé, Josep Berga, Fortuny, Modest Urgell, Vayreda, Iu Pascual i Gale, per exemple, a Ramon Casas, Regoyos,

Brull, Anglada Camarasa, Mir i, com és lògic, amb altres pintors destacats, Xavier Nogués, el seu gran amic. No és qüestió ara de fer una completa relació: tot visitant pot realitzar-la i els convido que la facin, ja que tindran una visió molt completa de la pintura catalana d'una època amb gran florida d'autors i sentiments. Lluís Plandiura fou un col·leccionista de gust i Victoria González el va seguir amb admirable sentit de la mesura. Els costums morals dels seus temps no l'afavorien gens, però ella va saber mantenir-se en el lloc i, junt amb Lluís Plandiura i els seus hereus, ens va deixar un tresor plàstic considerable; petit en les seves mides, però intens en el seu bon gust. I això, entre els que ho van saber veure en el seu temps, abans que tot passés i era més difícil fer-ho, es trobava Xavier Nogués, el nostre admirat i ben representat artista en aquesta Biblioteca Museu Víctor Balaguer.